

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо організації роботи судів (реєстр. № 11283 від 22 травня 2024 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 22 травня 2024 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 14 червня 2024 року (протокол № 161) проект Закону про внесення змін до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо організації роботи судів (реєстр. № 11283 від 22 травня 2024 року), поданий народним депутатом України Масловим Д.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою врегулювання деяких питань організації роботи судів та створення належних умов для їх функціонування, гарантованих Конституцією України.

Так, на виконання зазначеної мети Законопроектом пропонується внести зміни до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими передбачити порядок призначення тимчасово виконуючого обов'язки керівника апарату суду у разі відсутності у такому суді суддів, які здійснюють правосуддя, а також покладання на нього адміністративних повноважень голови суду в частині представництва такого суду як органу державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, реалізація Законопроекту сприятиме врегулюванню деяких питань організації роботи судів та створення належних умов для їх функціонування, гарантованих Конституцією України.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Згідно з частиною першою статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність.

Відповідно до положень статті 12² Закону України «Про правовий режим воєнного стану» повноваження судів, органів та установ системи правосуддя,

передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені.

Згідно з приписами статті 5 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства.

Частиною сьомою статті 147 Закону встановлено, що у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіальне наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється.

Так, на сьогодні всі суди, окрім тих, які тимчасово припинили роботу в районах бойових дій та на тимчасово окупованих територіях, здійснюють судочинство у штатному режимі відповідно до визначених законом процедур.

Відповідно до вимог частини першої статті 55 Закону у період дії надзвичайного чи воєнного стану і за умови зміни територіальної підсудності судових справ, що розглядаються у відповідному суді, в порядку, передбаченому частиною сьомою статті 147 цього Закону суддя суду, територіальна підсудність справ якого змінюється, може бути без його згоди відряджений для здійснення правосуддя до суду, якому визначається територіальна підсудність справ, що перебували у провадженні суду, в якому працює суддя, а в разі відсутності вакансій у цьому суді - до іншого суду того самого рівня і спеціалізації.

Абсолютна більшість суддів виявили бажання перевестися на підконтрольну територію України та виїхали з окупованих територій.

Водночас численні суди як першої, так і апеляційної інстанції опинились на тимчасово окупованих територіях, зв'язок з їх посадовими особами, відповідальними за подання фінансових, платіжних, розрахункових та інших організаційно-розпорядчих документів відповідного суду відсутній.

Крім того, призупинення відповідними територіальними управліннями ДСА України дії трудових договорів з працівниками судів, які опинилися на тимчасово окупованих територіях призвело до випадків відсутності в суді будь-якого працівника апарату суду.

Ураховуючи викладене, виникла необхідність у врегулюванні питання, пов'язаного з представництвом суду як органу державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами.

Згідно з частиною першою статті 20 Закону адміністративними посадами в суді є посади голови суду та заступника (заступників) голови суду.

Відповідно до положень статей 24 та 28 Закону до повноважень голови суду належить представлення суду як органу державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами.

У разі відсутності голови суду його адміністративні повноваження здійснює один із заступників голови суду за визначенням голови суду, за відсутності такого визначення - заступник голови суду, який має більший стаж роботи на посаді судді, а в разі відсутності заступника голови суду - суддя цього суду, який має більший стаж роботи на посаді судді.

Статтею 155 Закону встановлено, що організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, який очолює керівник апарату. Керівника апарату місцевого суду, його заступника призначає за погодженням голови відповідного суду на посаду та звільняє з посади начальник відповідного територіального управління Державної судової адміністрації України, а керівників апаратів апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду, їх заступників призначає за погодженням голови відповідного суду на посаду та звільняє з посади Голова Державної судової адміністрації України.

Разом тим, здійснення повноважень керівника апарату суду не є тотожним зайняттю посади керівника апарату суду, а допускається в разі виробничої необхідності або може бути пов'язане з розпорядчими функціями і з правом підпису відповідних документів.

Аналогічна позиція викладена у рішенні Ради суддів України від 11 квітня 2024 року № 5.

Відповідно до пунктів 18 – 20 розділу III Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом ДСА України від 08.02.2019 № 131 на час відсутності керівника апарату суду чи неможливості здійснювати ним свої повноваження з інших причин його обов'язки виконує заступник керівника апарату суду, визначений відповідним наказом керівника апарату суду про розподіл обов'язків, а за відсутності такого наказу один із заступників керівника апарату суду, який має більший стаж роботи в апараті суду.

У разі тимчасової відсутності заступника (заступників) керівника апарату місцевого суду виконання обов'язків за посадою відсутнього керівника апарату місцевого суду покладається на одного з керівників структурних підрозділів апарату суду, крім керівників бухгалтерської служби суду (головного бухгалтера) та режимно-секретного підрозділу (за наявності) наказом начальника територіального управління Державної судової адміністрації України за поданням голови суду.

У випадку, коли в місцевому суді відсутні структурні підрозділи, тимчасове виконання обов'язків відсутнього керівника апарату суду покладається на одного з працівників апарату суду наказом начальника територіального управління Державної судової адміністрації України за поданням голови суду.

У разі тимчасової відсутності заступника (заступників) керівника апарату апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду виконання обов'язків за

посадою керівника апарату апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду покладається на одного з керівників структурних підрозділів апарату суду, крім керівників бухгалтерської служби суду (головного бухгалтера) і режимно-секретного органу (за наявності) наказом Голови Державної судової адміністрації України за поданням голови суду.

Проте, на сьогодні законодавством України не врегульовано питання тимчасового виконання обов'язків керівника апарату суду в тих судах, де відсутні працівники апарату суду, а також судді (що у свою чергу унеможлиблює внесення подання про призначення на посаду в порядку визначеному законом).

Така ситуація виникла, у зв'язку з тим, що відповідні норми законодавства були прийняті для застосування у мирний час, проте у зв'язку із повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України перед судовою владою України об'єктивно з'явилися нові обставини, які законодавством не передбачені, а відтак відсутнє належне правове регулювання таких правовідносин.

З урахуванням наведеного, Законопроектом пропонується врегулювати питання організації роботи судів та створити належні умови для їх функціонування, гарантованих Конституцією України.

Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Законопроект підтримується.

Державна судова адміністрація України звернулася з проханням до Комітету підтримати висловлені пропозиції до нього щодо необхідності внесення змін до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» з метою врегулювання питання організації роботи судів та створення належних умови для їх функціонування.

На думку Офісу підтримки адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС) правовідносини, які плануються врегулювати Законопроектом, не регулюються правом ЄС та Угодою про асоціацію з ЄС.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, розглянувши Законопроект, висловило щодо його змісту зауваження та пропозиції.

Положеннями Конституції України передбачено, що судоустрій, судочинство визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Обговоривши Законопроект, відповідно до статей 93, 111, 114 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо організації роботи судів (реєстр. № 11283 від 22 травня 2024 року), поданий

народним депутатом України Масловим Д.В. та іншими народними депутатами України і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

